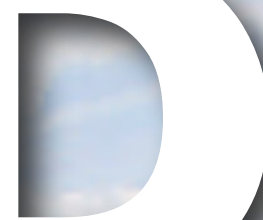

Oud Deventer

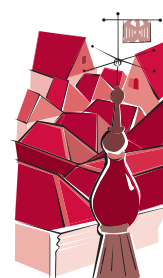

Nieuwsbrief van de Stichting Oud Deventer

PAG. 2 *Van de redactie/voorzitter* PAG. 3 *Een nieuw perspectief op erfgoed* PAG. 7 *Vijf flats in het groen: een nieuw soort monument* PAG. 8 *Hoogbouw in Deventer?* PAG. 11 *De Openbare Leeszaal en Bibliotheek aan de Brink: historie en transformatie* PAG. 14 *Boekbespreking: De kleine man met het grote beginsel. Jan Stoffel (1851-1921) en de sociale kwestie*

52 / november 2023

dit nummer 52 laat zien dat onze definitie van erfgoed aan het veranderen is: hij wordt ruimer naarmate we ons met een steeds groter gedeelte van de stad bezig gaan houden. Het verslag van het symposium laat zien dat we in Borgele en de Platvoet niet kunnen

volstaan met aandacht voor de gebouwen. Een ander voorbeeld van deze nieuwe benaderingswijze is dat we de gemeentelijke monumentstatus hebben aangevraagd voor flats aan de P.C Hooftlaan plus de groene ruimte rondom.

De gemeente staat voor de taak veel te bouwen en treedt in discussie met inwoners om te bepalen welke rol hoogbouw kan spelen. De SOD noemt twee belangrijke voorwaarden: het stadssilhouet mag niet worden verstoord en het karakter van Deventer moet kleinschalig blijven.

De traditionele blik op gebouwen blijft van belang. Nu de voormalige bibliotheek aan de Brink wordt verbouwd, is het zaak vast te leggen wat er in de loop van de tijd al aan het pand veranderd is. Het is ook een uitgelezen moment om nader onderzoek te doen naar het gebouw dat hier eerder stond, het Heilige Geest Gasthuis.

De boekbespreking is gewijd aan een publicatie over Jan Stoffel, een bevlogen ondernemer met grote maatschappelijke idealen, die in de praktijk van alledag niet altijd stand konden houden. In Deventer heeft hij verschillende sporen nagelaten.

Ten slotte doe ik hier een oproep: u hebt misschien al gezien dat onze redactie is uitgedund tot twee personen nu Neelco Osinga afscheid van ons heeft genomen. Eerder vertrok Aly Dijkstra, die ons nog wel helpt bij de correctie. Wij zoeken een nieuwe redacteur. Uit eigen ervaring kan ik u verzekeren dat je er al doende veel van kunt leren over alles wat er omgaat op het gebied van Deventer erfgoed.

Ria de Oude-de Wolf
hoofdredacteur

nlings ontvingen wij het bericht dat Piet Tillema op 24 september is overleden. Voor de SOD heeft hij veel betekend. Van 1992-2002 was hij voorzitter en hij nam met anderen het initiatief tot het versturen van een nieuwsbrief aan donateurs en belangstellenden. Ook vervulde hij een prominente

rol bij de totstandkoming van het Geert Groote Huis.

Onze secretaris, Neelco Osinga, had al enige maanden aangekondigd dat hij zijn functie zou neerleggen, maar het viel niet mee een opvolger te vinden. Dat is nu gelukt en vanaf 2 oktober is mevrouw Ida Jager onze nieuwe secretaris. Wij hebben haar met applaus begroet. Over het afscheid van de heer Osinga berichten we in de volgende *Nieuwsbrief*.

Degenen van u die aanwezig geweest zijn bij het symposium ter gelegenheid van ons 75-jarig lustrum, hebben gezien dat dit geen kwestie was van terugblikken, maar juist van vooruitkijken. De renovatie van jongere wijken brengt ons tot reflectie over de aard van het erfgoed dat onze aandacht verdient: stedenbouwkundige kernstructuren zijn hier van wezenlijk belang. De gemeentelijke discussie over hoogbouw maakt duidelijk dat we oog moeten hebben voor alle drie dimensies van de ruimte. De waarde van de binnenstad wordt niet alleen bepaald door de historische panden, maar ook door het silhouet. De plannen van de gemeente voor een hoog gebouw op het terrein van ROTO, noopten ons meteen tot actie, omdat hier het silhouet verstoord dreigt te worden.

Sommige van de projecten waar we mee bezig zijn, zoals de voormalige tapijtfabriek, Topicus of de oever aan de Worpzijde, zijn een kwestie van lange adem. Des te groter is onze vreugde als er een succes te melden valt van onze inspanningen, vaak in samenwerking met anderen. De beelden van Titus Leeser die vroeger bij de ingang van het gymnasium op de Nieuwe Markt stonden, komen terug. En De Fontein van Jeannot Bürgi, die weggehaald was bij de Lebuinuskerk, krijgt een mooie nieuwe plaats bij de Broederkerk.

Wim Koetsveld

Een nieuw perspectief op erfgoed

Het panel en gespreksleider Marien de Langen

Op 21 september werd het symposium gehouden ter gelegenheid van ons 75-jarig bestaan. Zo'n vijftig belangstellenden luisterden in het kantoor van Ieder1 naar de twee boeiende inleidingen en namen daarna deel aan de levendige paneldiscussie. In zijn openingswoord gaf onze voorzitter, Wim Koetsveld, een kort overzicht van de geschiedenis de SOD. En aan het eind kwam de kersverse wethouder Lars Wijnhoud met een felicitatie namens de gemeente.

Ons jubileumsymposium maakte één ding duidelijk: de traditionele manier waarop we met erfgoed omgaan, voldoet niet in de jongere wijken. Het onderwerp van het symposium was de toekomst van de wijken Borgele en de Platvoet. Marien de Langen, lid van ons Dagelijks Bestuur en met lange ervaring in de wereld van erfgoed en van wooncorporaties, lichtte de keuze van het thema toe: het gaat hier om post 65-wijken, waar in de naaste toekomst het nodige aan moet gebeuren. Dit is dus het juiste moment om ons te bezinnen op die veranderingen.

Er waren inleidingen van mevrouw ir. Joke Hofman, directeur bestuurder van Ieder1, en van dr. ir. Paul Meurs van bureau SteenhuisMeurs, dat actuele ruimtelijke opgaven voorziet van een cultuurhistorisch fundament. Zij zaten daarna ook in het panel, samen met ons bestuurslid Daaf Ledeboer, expert in stadsontwikkeling. Ter voorbereiding hadden zij met Marien de Langen een fietstocht gemaakt door de beide wijken.

De presentatie van Joke Hofman (met aanvullingen uit de paneldiscussie)

Joke Hofman is bestuurder van Woonbedrijf Ieder1, dat zorgt voor betaalbare en goede woningen voor mensen met een lager inkomen in de regio Deventer en Zutphen. Ieder1 bezit

V.l.n.r. Daaf Ledeboer, Wim Koetsveld, Lars Wijnhoud

vrijwel al het vastgoed in Borgele en op de Platvoet dat niet in particuliere handen is. In Borgele zijn dat zo'n 1000 woningen, op de Platvoet 500. Het is interessant te kijken naar de plattegrond van de wijken. In Borgele worden belangrijke hoeken van de hoofdwegen gemarkeerd door flats van elf verdiepingen. Er is een forse groene binnenruimte, omzoomd met weinig opvallende huizen van één laag, het 'centerpark van Borgele'. De rest van de wijk kent een gemengde bebouwing van gestapelde bouw van vier verdiepingen en lagere huizen, omgeven door groen. Op de Platvoet staan één flat met elf verdiepingen en twee grote portiekflats. De bewoningsdichtheid is hier groot en toch is er veel groen.

Het 'center park' van Borgele

De gebouwen

De woningen in beide wijken verkeren over het algemeen in goede staat. De woningcorporatie heeft veel geïnvesteerd in renovatie en deze huizen hebben nu energielabel A of B, waarmee ze gunstig afsteken bij menig particulier pand. De kosten bedragen €80.000 per woning, een investering waarvan de bewoners profiteren. Zij hoeven geen hogere huur te betalen. Maar onder andere door de hogere rente dreigt er een eind te komen aan de financiële mogelijkheden van de corporatie.

Op sommige plekken overweegt Ieder1 sloop. Dat geldt voor een aantal atypische gebouwen aan het Vlier, waaronder De Poort. Op de Platvoet staan rijen garageboxen die te smal zijn voor de auto's van nu en er nogal verloederd uitzien. Maar als je ze platgooit, gaat er wel een stukje geschiedenis verloren. Misschien is het een optie ze om te bouwen. Nog niet zo lang geleden leefde de gedachte dat portiekflats (zonder lift!) geheel uit de tijd waren, maar op dit moment van schaarste zijn ze weer in trek.

De sociale cohesie

Voor een prettige leefomgeving is meer nodig dan goede gebouwen. Eenzaamheid is een toenemend probleem in de wijk. Ieder1 experimenteert met een gemengde bewoning van ouderen en studenten in de hoge flats. Het project 'We kijken naar elkaar om' wil hulp bieden en hoopt daarmee ook te bereiken dat er minder mensen zijn die een beroep doen op de gezondheidszorg omdat ze behoefte hebben aan aandacht. Een ander doel is overlast te beperken. De huisvesting van speciale groepen, zoals vluchtelingen

Op de plattegrond van Borgele is het groene hart goed te zien

en GGZ-cliënten, vergt een delicaat evenwicht. De corporaties hebben nu beperkte middelen om te selecteren wie er in de huizen komen; zij zouden graag meer mogelijkheden op dit gebied willen hebben, om zo bijvoorbeeld bijzondere doelgroepen te spreiden. Verder baart het toenemend aantal inwoningen de corporatie zorgen.

Een andere kwestie is dat het groen niet door alle bewoners goed wordt onderhouden. Er zijn particulieren die een straattegel wippen en er planten zetten of die van hun balkon een bloemenzee maken; er zijn er ook die schuttingen plaatsen of de tuin geheel betegelen. De laatste tijd is er veel zwerfvuil. Ieder1 probeert de bewoners te betrekken bij inspanningen om de problemen op te lossen. Daarbij gaat het echt om groepen die meehelpen, want met een enkele goedwillende burger lukt het niet. Die pogingen hebben vaak in het begin succes, maar raken gemakkelijk in het slop. Het is zaak te voorkomen dat de wijken impopulair worden vanwege sociale problematiek, zoals dat bijvoorbeeld in sommige gedeelten van Den Haag is gebeurd. Daarbij valt wel te bedenken dat de waardering kan verschuiven doordat jongeren andere dingen belangrijk vinden, zoals collectieve woonvormen. De architectuur van de jaren '70 is 'vet'. De sociale problemen zijn hier overigens minder zwaar dan in het westen.

Spelen in het groen tussen de flatgebouwen

De presentatie van Paul Meurs (met een aanvulling uit de paneldiscussie)

Paul Meurs blikte verder vooruit. Hij wees de kernstructuur aan als de essentie van de jongere wijken, met de bebouwing als invulling, inclusief de architectuur. Daardoor zijn in deze wijken forse ingrepen mogelijk om ze te verrijken en mooier te maken. Ze dragen geen lange geschiedenis met zich mee en je hebt er dus meer vrijheden dan in het historische centrum met zijn rijke verleden, waar iedere inwoner van Deventer terecht trots op is. De binnenstad is in de loop van vele jaren heel adequaat en zorgvuldig opgeknapt, onder andere met de naoorlogse

ingebouwen van Harry Rademaker.

Brochure door W.F. Geyl (Utrecht 1948) met een veelzeggende titel

De geschiedenis van deze wijken

De vormgeving van de naoorlogse wijken is ingegeven door maatschappelijke idealen. Tijdens de oorlog hadden de werkloze architecten visioenen gekregen van een betere samenleving waaraan zij met hun stedenbouwkundige ontwerpen een wezenlijke bijdrage zouden leveren. Daarbij ging het om gebouwen, maar meer nog over de omgeving daarvan, waar licht, lucht en ruimte in ruime

mate aanwezig moesten zijn. Uitgangspunt was het jonge gezin. Voor het heel jonge kind moest er bijvoorbeeld direct bij het huis een stukje groen zijn om te spelen; voor de iets

oudere broertjes en zusjes kon dat wat verder liggen en dat verschoof met de leeftijd in een aantal concentrische cirkels. De mensen moesten zich geborgen voelen in hun wijk, waar in alle dagelijkse behoeften werd voorzien. In een sfeer van saamhorigheid zouden zij min of meer vanzelf initiatieven ontwikkelen voor gezamenlijke activiteiten en verenigingen.

Nieuwe woonbehoeften

Intussen zijn we meer dan vijftig jaar verder en de maatschappelijke waarden zijn veranderd. Dat houdt in dat de oude idealen een nieuwe invulling moeten krijgen. Veel mensen hebben wel behoefte aan contact met hun buurtgenoten, maar niet in de van bovenaf opgelegde vorm van weleer. Toen stond het toe-

nemende individualisme trouwens ook al tussen droom en daad. De pogingen van Ieder1 om mensen bij elkaar te krijgen om samen perkjes bij te houden, laten zien hoe moeizaam het gaat. Een simpele oplossing is niet voorhanden. De bevolking heeft een andere samenstelling gekregen en dus ook andere woonbehoeften. Als het om leeftijden gaat, is de vergrijzing dusdanig toegenomen dat het jonge gezin niet langer centraal staat. De sociale structuur en het collectieve programma vergen blijvende aandacht. Onveranderd is de waardering voor het vele groen in de omgeving.

De kernstructuur

Borgele en de Platvoet zijn snel gebouwd en wat opvalt bij een eerste verkenning, is dat deze niet massaal zijn. Een sterk punt is de afwisseling van hoog- en laagbouw. Groen zorgt voor de samenhang en is de grootste troef. Er is een groen hart en met name de brede wegen zijn omzoomd met bomen, struiken of kleine randjes gras. Hiermee zijn

Ook kleine randjes groen doen ertoe

kernwaarden gegeven die de wijken hun eigenheid geven. Plekken die bepalend zijn voor deze waarden moeten blijven zoals ze zijn, ook die kleine randjes. In Borgele is al gebleken wat er misgaat als niet iedereen de kernstructuur helder voor ogen heeft: die structuur is al aangetast doordat er een gezondheidscentrum gebouwd is in het groene hart.

Garageboxen afbreken of ombouwen? (foto Ieder1)

Ruimte voor verandering

Elders, op het tweede plan, is er meer vrijheid om veranderingen aan te brengen. Die zijn nodig om de wijken te transformeren. Als ze bevroeren in de bestaande situatie, zullen ze verouderen. Verdichting, dus meer woningen op dezelfde ruimte, zou zo'n transformatie kunnen zijn. Andere zijn differentiatie van woonvormen, klimaatadaptatie, waterbeheer, of energievoorziening.

Wat kan er wel veranderen, wat niet? Het is zaak daarbij niet alleen de gebaande wegen te bewandelen, maar juist creatief op zoek te gaan naar alle mogelijke invullingen. Voorbeelden uit andere steden kunnen daarbij inspiratie bieden. De buitenruimte is leidend, niet de gebouwen en dus ook niet de architectuurstijl, maar de manier waarop ze op de buitenruimte aansluiten. De plinten van hoge gebouwen bijvoorbeeld zien er vaak rommelig uit. Met een juiste beplanting voor het gebouw valt er veel te maskeren. Het draait allemaal om de samenhang, niet om individuele panden. Om de wijken levendig te houden, moeten ze gevarieerd blijven. Extreem hoog of monomaan laag is verschrikkelijk saai, een combinatie van verschillende bouwhoogtes is een stuk spannender. En waarom zouden villa's en sociale huurwoningen niet pal naast elkaar staan? Aan de Utrechtse Kromme Rijn gaat dat uitstekend. Het ligt voor de hand voor de kleintjes een speeltuintje aan te leggen, maar ze zullen ook plezier hebben van een pierenbadje; voor de iets oudere jeugd valt te denken aan een verkeers-tuin. Als er verschillende pleinen zijn, hoeven die niet allemaal hetzelfde karakter te krijgen. Je kunt het ene zo inrichten dat er veel levendigheid en vertier is en het andere juist rustig en stil houden. Uiteenlopende groepen bewoners hebben nu eenmaal zeer diverse wensen.

Paneldiscussie: hoe kunnen wij ervoor zorgen dat het jongere erfgoed beschermd wordt?

Ieder1 houdt zich vooral bezig met de staat van de woningen en het sociale klimaat in de wijk. De corporatie is zeer ingenomen met al het groen. Zij overweegt een beperkt aantal gebouwen te slopen, maar aarzelt bijvoorbeeld over de garageboxen. Met die aarzeling was Paul Meurs gauw klaar: hij betoogde dat het zaak is naar de verdere toekomst te kijken en de wijken aan te passen aan nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen en keer op keer benadrukte hij dat de kernstructuur van de wijk ertoe doet en de individuele gebouwen nauwelijks.

Het betekent een omslag in het denken over erfgoed, dat tot nu toe grotendeels bepaald werd door de zorg voor gebouwen. Maar welk instrumentarium staat dan tot onze beschikking? Hoe leggen we die kernstructuur vast? En hoe bereiken we dat deze beschermd wordt? Hier valt nog het nodige te ontwikkelen.

We hoeven nu ook weer niet te vertrekken vanaf punt nul. De gemeente is bijvoorbeeld bezig met een cultuurhistorische waardenkaart, die bedoeld

Groenewold, 1993. Deventer kunstenaar Jan Slijkhuis realiseerde drie enorme muurschilderingen op flatgebouwen

is als onderdeel van de – nog steeds niet van kracht zijnde – Omgevingswet. Twee groene gebieden zijn al tot monument verklaard: het Rijsterborgherpark en het Worpplantsoen. Planologische kwaliteiten kunnen in bestemmingsplannen benoemd worden en bij onderhoud kan er rekening mee worden gehouden. In het centrum zijn bijvoorbeeld de moderne tegels vervangen door exemplaren die passen bij het historische karakter. Maar per saldo hebben we hier nog lang niet voldoende mee in handen.

De SOD aan zet

In ons boek over de wederopbouwarchitectuur staat al een aanzet voor het denken over de kernstructuur. We leggen daarin veel nadruk op de 'groene linten' die door de nieuwe wijken lopen en over de verbindingswegen. Daarnaast hebben we vastgelegd welke gebouwen representatief zijn voor de periode na de oorlog.

Een eerste verandering in onze manier van denken over erfgoed is al te vinden in ons boek over de architectuur van het Interbellum. Daar pleiten we er al voor te kijken naar het ensemble in plaats van naar het enkele pand.

Nu we steeds verder opschuiven in de tijd, moeten we ons opnieuw bezinnen op onze aanpak. Dat de kernstructuur van essentieel belang is voor de jongere wijken, staat voor ons na dit symposium wel vast. Hoe we dit besef kunnen integreren in ons werk, gaan we nu uitzoeken.

Ria de Oude-de Wolf

De presentaties van Joke Hofman en Paul Meurs staan op onze website.

Vijf flats in het groen: een nieuw soort monument

Portiekflats P.C. Hoofthooflaan (foto Henk Snaterse)

Ze staan schuin in het gras met daarnaast een vijver, de vijf portiekflats aan de P.C. Hoofthooflaan met de nummers 1-95. Daarmee vormen ze een treffend voorbeeld van ruimtelijk erfgoed uit de naoorlogse periode en daarom staan ze op de kaft van onze publicatie over wederopbouwarchitectuur. Maar ze zijn in slechte conditie en Woonbedrijf Ieder1 is voornemens ze te slopen en te vervangen door nieuwbouw.

De SOD wil voorkomen dat ze tegen de vlakte gaan en wordt daarin gesteund door Heemschut. Wij hebben daarom bij de gemeente een verzoek ingediend om de flats en de daaromheen gelegen groenvoorziening aan te wijzen als gemeentelijk monument. Het is voor ons de eerste keer dat we een dergelijk verzoek doen, dat niet alleen gaat over de gebouwen, maar heel nadrukkelijk ook over de ruimte eromheen.

De idealen van de wederopbouw

De idealistische ontwerpers hadden destijds ook de combinatie voor ogen van gebouwen en openbaar groen rondom. Op de grasvelden konden de kinderen tentjes bouwen, hun ouders konden er de medebewoners ontmoeten om bij te kletsen. Het was een essentiële voorziening die ertoe zou bijdragen dat de mensen zich prettig voelden in hun directe woonomgeving. En deze positieve invloed zou uiteindelijk doorwerken in de hele maatschappij.

Uiteraard ging het ook om de huizen zelf, die efficiënt waren ingedeeld en waar het zonlicht goed kon binnenvallen. De ramen waren daarom groot. Hogere en lagere woningen werden zorgvuldig over de wijk verdeeld: de hogere langs de belangrijke, brede wegen of als markering op hoeken en steeds met veel ruimte eromheen.

De flats aan de P.C. Hoofthooflaan

De flats zijn in 1959 ontworpen door bureau H. en H.A. Klomp in opdracht van woningbouwvereniging Onze Woning. Ze zijn schuin geplaatst omdat er dan meer zonlicht binnen kan vallen. Dat is in Deventer bijzonder, want de meeste gebouwen staan evenwijdig aan de weg of haaks erop. Door hun ligging op de hoek van de P.C. Hoofthooflaan en de Joh. van Vlotenlaan bepalen ze mede het beeld van de wijk.

Architectuur

De gebouwen zelf zijn een goed voorbeeld van de ontwikkeling van nieuwe woningtypen tijdens de woningnood na de Tweede Wereldoorlog. De enigszins vierkante bouwvolumes van deze portiekflats zijn ook zeldzaam in Deventer omdat portiekflats doorgaans meer langwerpig zijn. Zoals veel andere etagebouw hebben ze vier woonlagen. De balkons van de eerste verdieping worden ondersteund door schuin oplopende gemetselde 'kolommen', pilotis, die tegen de plint zijn aangebracht; deze laten de flats als het ware zweven boven het maaiveld. Het gevelbeeld is harmonisch en levendig door de uitstekende balkons en de belijning. Deze gebouwen zijn cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van betekenis en vormen een mooi ensemble. Voor ons is er dus alle reden om ons ervoor in te zetten dat ze blijven staan.

Ria de Oude-de Wolf in samenwerking met Peter Dekker

Hoogbouw in Deventer?

Salomon Ruysdael *Gezicht op Deventer, 1657* (The National Gallery, London)

Wat vinden Deventenaren van het idee dat er meer hoogbouw komt in de stad? De gemeente heeft de vraag over zo'n ingrijpende verandering voorgelegd aan inwoners, bedrijven, bestuurders en organisaties. Uiteindelijk wordt er een Visie Hoogbouw opgesteld, die eind 2023 ter vaststelling wordt aangeboden aan de gemeenteraad.

Deze brede verkenning juichen we natuurlijk toe. Daar moeten we wel aan toevoegen dat de peiling aan de late kant komt, want de Visie Hoogbouw zal geen implicaties hebben voor bestaande plannen. En in die plannen is hoogbouw wel degelijk aanwezig. Te denken valt aan het terrein van Roto Smeets, Senzora, Topicus, de Handelskade en het Havengebied.

Vijfpuntenbrief

De Stichting Oud Deventer en Heemschut hebben de krachten gebundeld. Tot nu toe waren onze reacties immers ad hoc, per geval. Een standpunt over integraal beleid vergt meer. Omdat dit voor ons nieuw terrein is, hebben we contact gezocht met Paul Meurs. Die kent Deventer als geen ander en is bij menig project betrokken (geweest) als adviseur. Wij hebben uitvoerig met hem gesproken en hij heeft een vijfpuntenbrief opgesteld, die wij aan de gemeente hebben aangeboden. Dat document ligt ten grondslag aan dit artikel.

Is hoogbouw de toekomst?

Na een eerste gespreksronde heeft de gemeente een rapport gepubliceerd met uitgangspunten. Hoogbouw wordt hierin beschreven als een belangrijk, zo niet onmisbaar element in de ontwikkeling van Deventer; daarbij worden termen gebruikt als 'dynamisch' en 'toekomstgericht'. De dorpen

moeten hun plattelandskarakter bewaren en dus moet er in de stad veel gebouwd worden om aan de grote vraag te kunnen voldoen. Dat betekent: de lucht in.

Wij zien hoogbouw echter niet als dwingende voorwaarde om de schaarse ruimte efficiënt te benutten. In hoge dichtheden laag of middelhoog bouwen levert zeker zoveel of meer woningen per hectare op. Steden als Parijs en Barcelona zijn heel compact, zonder hoogbouw. In Nederland hebben Borneo Sporenburg in Amsterdam en Little C in Rotterdam een hoge woningdichtheid en tegelijk relatief lage bebouwing. Een dergelijk alternatief is in ieder geval voor bepaalde delen van de stad het onderzoeken meer dan waard. Of Deventer als geheel iets heeft te winnen bij hoogbouw staat nog te bezien. Op dit moment is het gros van de bebouwing betrekkelijk laag en blijft de verbinding met de begane grond en het omringende groen dus in stand. Bovendien heeft vrijwel elke woning een tuin of een balkon. Deze intimiteit is

Met de klok mee: de huizenrij, de torens van de Bergkerk, het dakenlandschap en de groene overkant

kenmerkend voor Deventer en wordt door velen hoog gewaardeerd. Landelijk gezien wordt deze waarde steeds schaarser. Het is dus zeer de vraag wat voor de toekomst van de stad belangrijker is: meedoen met een landelijke trend met weinig kans er dan echt uit te springen, of de kleinschaligheid koesteren die in veel andere steden al is verdwenen.

Erfgoed: het stadssilhouet

Als er iets iconisch is voor Deventer, is dat het stadssilhouet met de torens van de Lebuinus- en de Bergkerk. Hoeveel foto's zullen er al gemaakt zijn vanaf de overkant van de IJssel? Wie per trein of per auto de stad vanuit het westen nadert, herkent het IJsselfront met de bruggen, het dakenlandschap erachter en daarboven de torens. Door haar ligging aan de rivier heeft de stad een bijzondere relatie met het omringende landschap en de linkeroever van de IJssel maakt dan ook deel uit van het beschermd stadsgesicht. Even verderop is de grijze silo te zien. Een essentiële rol is hier weggelegd voor de lucht, die alle elementen omvat en samenvoegt. De torens en de silo hebben een karakteristiek aanzien en hebben een duidelijke band met de historische kern. Beide eigenschappen ontbreken bij een meer recente toevoeging naast het station, de Leeuwenbrug. Het silhouet van de binnenstad is dus vrijwel

intact en een uniek kenmerk van Deventer. Het spreekt daarom voor zich dat de zichtlijnen op de beide kerken open moeten blijven, van alle richtingen, dus ook bijvoorbeeld vanaf de IJsseldijk vanuit Diepenveen, vanuit de parken, de oude invalsroutes zoals de Rielierweg en de Zwolseweg vanaf Nieuw Rande, en vanuit het zuidwesten en noordwesten van de stad. Maar er is meer nodig. Omdat de lucht zo'n centrale functie heeft, moet ook deze vrij blijven vanaf bepaalde punten langs de IJssel en op de routes naar de stad toe. Er is een meetmethode om vast te stellen waar overal in de stad de onderkant van de lucht moet liggen om deze te vrijwaren van verstoringen, lees: nieuwe gebouwen. Aan de achterkant van het station bijvoorbeeld moet de maximale bouwhoogte beperkt blijven om het zicht vanuit de Worp vrij te houden.

Als er hoogbouw komt, eventueel met nieuwe iconen, zal die een tweede stadsgezicht moeten opleveren dat het eerste niet aantast.

In en rondom het centrum

Hoogbouw tast hier niet alleen het silhouet aan, maar doet ook afbreuk aan de historische omgeving. Dat bleek al toen er plannen waren voor een nieuw stadskantoor, dat met een glazen koepel de Lebuinuskkerk dreigde te gaan domineren. Er barstte een hevig verzet los, zodanig dat er uiteindelijk een ontwerp kwam met een andere maatvoering, die zich wél voegde in de omgeving. Een alternatief was dus wel degelijk te vinden. Een moderner, dynamischer centrum zoals de gemeente dat schetst, zal nooit echte grootstedelijke allure krijgen, maar wel alle charme verliezen. In haar rapport beschrijft de gemeente de voordelen van hoogbouw in de schilwijken: de beoogde doelgroepen kunnen hier alles vinden wat ze wensen en de binnenstad zal ervan profiteren. Het openbaar vervoer is vlakbij en daardoor zal het autogebruik in en rond het centrum afnemen. De schilwijken zullen levendige, dynamische plekken worden. Het gebied waar de ROTO stond, in de oostelijke schil, kan uitgroeien tot een hotspot.

De befaamde fotomontage van het geplande stadskantoor

In de directe omgeving van het station langs het spoor kunnen hoge gebouwen dienen als geluidsscherm. Wij benadrukken echter dat ook in dit gedeelte van de stad juist het historische karakter de waarde ervan uitmaakt. Hoogbouw zou deze unieke kwaliteit tenietdoen. Nieuwe panden moeten harmoniëren met de bestaande. Wij zien hier dus goede mogelijkheden voor efficiënte lagere bouw.

Waar is al hoger gebouwd?

Het centrum en de wijken eromheen zijn laag. Dat geldt ook voor de wijken uit het interbellum en de jaren kort daarvoor. In de wederopbouwperiode kreeg Deventer wijken met gestapelde bouw; deze ging tot vier verdiepingen, met als uitzondering de Rembrandtflat met acht etages. Na 1965 werden de stadsranden in Keizerslanden en Borgele gemarkeerd met cyclusflats van elf verdiepingen. Andere hoge gebouwen zijn later verrezen op verschillende plekken verder van de stadskern verwijderd, zoals langs het Hanze-tracé en bij nieuwe winkelcentra. Doordat de lage wijken laag gebleven zijn, is de geschiedenis van de stad goed zichtbaar; deze leesbaarheid zou verdwijnen als daar plotseling hoogbouw zou komen te staan.

Wat kan er wel?

Cruciaal is de bepaling van een adequate maat. In het kleinschalige karakter van Deventer zijn enorme torens zoals die in Rotterdam en Den Haag staan, volkomen misplaatst. Boven de zes lagen (20 m) is voor Deventer al hoogbouw. Vanaf deze woonlaag raken mensen het gevoel van verbondenheid met de straat kwijt. De meetmethode om vast te stellen waar de onderkant van de lucht moet liggen, kan aangeven wat de maximale bouwhoogtes kunnen zijn in gebieden als KIEN, Voorstad, het Havenkwartier en Knutteldorp, net zoals dat destijds voor het stadskantoor is gedaan. In de stadsrand of in de wijken buiten de Ceintuurbaan is hoogbouw mogelijk op voorwaarde dat deze niet dominant is. De flats van elf verdiepingen in Borgele en op de Platvoet zijn een voorbeeld van zo'n organische inpassing. Op deze locaties lijkt twaalf verdiepingen (36 m) de uiterste grens. Dat een tweede skyline voor Deventer een toegevoegde waarde heeft, is geen uitgemaakte zaak. Als deze er zou komen, komen plekken in aanmerking langs de IJssel op afstand van het centrum, langs de A1 of aan het spoor. Hier

zou 70 meter als maximum kunnen gelden, maar zeker niet meer. Steeds moet worden bekeken of de bestaande stad er niet onder te lijden heeft.

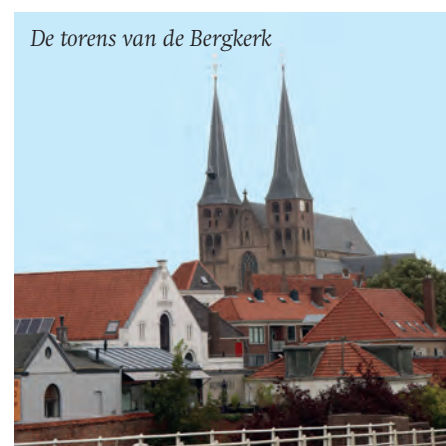
Daarbij is het goed te bedenken dat hoogbouw zijn eigen problemen met zich meebrengt. De infrastructuur stelt hoge eisen: de gebouwen moeten goed bereikbaar zijn en er moet voldoende parkeerruimte zijn. De hoge gebouwen kunnen het zonlicht tegenhouden op plaatsen waar dat niet wenselijk is en vaak ontstaat er een akelige windstroom. Het risico is niet denkbeeldig dat voorbijgangers tegen een dichte plint aan moeten kijken met bergingen en containerruimtes, bepaald geen lust voor het oog. Elk hoog gebouw verandert het stadssilhouet, met het gevaar dat dit rommeliger wordt. Daar zijn in het land genoeg voorbeelden van. Het is dus absoluut noodzakelijk telkens na te gaan welke consequenties een hoger gebouw heeft voor de directe en de ruimere omgeving. Een visiekaart voor de hele gemeente kan daarbij naderigheid voorkomen.

Conclusie

Natuurlijk is het van wezenlijk belang dat de stad zich voortdurend aanpast aan de veranderende situatie en zich voorbereidt op toekomstige ontwikkelingen. Zij moet aantrekkelijk blijven voor zeer diverse groepen bewoners en ondernemers en meer bieden dan huisje-boompje-beestje. Meer groen, een betere energievoorziening, waterbeheer, vermindering van hittestress: het is absoluut nodig hiervoor de nodige voorzieningen te treffen. Of hoogbouw thuishoort in het rijtje noodzakelijke veranderingen, betwijfelen wij ten zeerste. Wij vrezen dat Deventer zich dan niet langer onderscheidt. En wat eenmaal verloren is gegaan, is niet meer te herstellen.

Ria de Oude-de Wolf

De vijfpuntenbrief staat op onze website.

De torens van de Bergkerk

De Openbare Leeszaal en Bibliotheek aan de Brink: historie en transformatie

Op 5 maart 1917 wordt de kort daarvoor opgerichte Vereniging Openbare Leeszaal en Bibliotheek bij Koninklijk Besluit goedgekeurd. Aan de Brink heeft de Electricische drukkerij Joh. van den Burgh het pand met nummer 70 verlaten en de bibliotheek vindt daarin een op haar behoeften toegesneden ruimte: onder de sheddaken achter de voormalige woning wordt de leeszaal ingericht. De schade als gevolg van het bombardement op 6 februari 1945 wordt hersteld.

et aantal bezoekers en leden stijgt snel en tussen 1962 en '64 worden de panden 69 t/m 71 ten dele gerestaureerd, gesloopt en herbouwd.

De historische visie op deze reconstructie is onderwerp van dit artikel. De transitie naar een nieuw museum

schept de mogelijkheid nader onderzoek te verrichten naar de voormalige ziekenzaal van het Heilige Geest Gasthuis.

Het Heilige Geest Gasthuis

Het Heilige Geest Gasthuis, waarschijnlijk al meteen aan de Brink op de plaats van de huidige panden 68 en 69, wordt voor het eerst vermeld in 1267. Op oude stadsplattegronden lijkt een deel van het gebied tot de Kleine Overstraat onbebouwd te blijven; niet zeker is of hier een begraafplaats was gesitueerd. In de kelders van het in 1651 gebouwde huis op nummer 68 is middeleeuws metselwerk gevonden, waarschijnlijk restanten van de voormalige kapel. In 1542 is door stadsmetselaar Derrick van Amersfoort de laatgotische onderkelderde ziekenzaal gebouwd. In 1645 wordt besloten het dan als Grote Gasthuis bekendstaande instituut te verplaatsen, mogelijk vanwege de slechte conditie van de gebouwen. Die oude gebouwen worden in 1651 verkocht. (Zie publicaties van C.M. Hogenstijn, 1988; H. Nalis, 2004 en ook *Het huis op de Brink* 2014).

De situatie in 1962 (Particuliere collectie)

De Openbare Leeszaal en Bibliotheek vanaf 1917 (Beeldbank HCO)

Periode 1917-1960

Kort na de eeuwwisseling is met de bemiddelde mejuffrouw Bussemaker de laatste bewoner vertrokken uit de voormalige ziekenzaal van het gasthuis. De zaal is dan in gebruik als pakhuis van de exportfirma Köler, die kantoor houdt in de Kleine Overstraat 58-60. De voor- en achtergevel zijn al niet meer oorspronkelijk. Op het achterterrein werden verschillende industriële activiteiten ondernomen. Het lijkt aannemelijk dat niets in het interieur nog herinnert aan de functie als ziekenzaal.

De kelder en begane grond van nummer 70 zijn in gebruik als openbare leeszaal en bibliotheek met een korte onderbreking

Links en rechts: de reconstructie van de voorgevel (Beeldbank HCO)

in 1945. Naast een conciërge wonen in het pand verschillende huurders. Het eveneens onderkelderde huis op de hoek van de Brink en de Kleine Overstraat met nummer 71 wordt aanvankelijk particulier bewoond, maar later is hier Café City gevestigd. De laatste bewoner is H.P.C. van Aken, die er een dansschool heeft. Aan architectenbureau Knuttel wordt in 1956 gevraagd een schetsplan te maken voor een nieuwe leeszaal en bibliotheek. In de aanloop naar de vernieuwbouw komen de panden vrij: nummer 69 en Kleine Overstraat 60, 62 worden in 1959 aangekocht, het pand van de leeszaal wordt gekocht voor Hfl. 26.200,-; nummer 71 blijkt al enkele jaren in het bezit van de gemeente te zijn.

De planvorming

Op 11 januari 1960 neemt de gemeente een stukje grond achter het voormalige pakhuis over van de firma Birnie op nummer 68: ter compensatie zal een garage worden gebouwd voor twee automobielen en acht rijwielen ergens in de tuin. In februari vindt de eerste bespreking van het schetsontwerp plaats en de stedenbouwkundige van de gemeente spreekt zijn afkeuring uit.

In maart vraagt B en W aan de minister toestemming om tegen het ondergedeelte van Brink 69 te bouwen en het bovengedeelte te restaureren. "In de loop der tijden [...] is reeds veel veranderd [...] zodat de oorspronkelijke toestand verloren is gegaan en alleen het bovengedeelte uit kunsthistorisch oogpunt nog waardevol is." Het college is er zich van bewust dat het perceel voorkomt op de voorlopige lijst der Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst. Voortvarend stelt

B en W op 25 april aan de raad voor een krediet van Hfl. 1.085.000,- beschikbaar te stellen. Aan het rijk en de provincie wordt een subsidie gevraagd voor de restauratie van de gevels. In het kader van het saneringsplan van de binnenstad zal de rooilijn van de smalle Kleine Overstraat 1,5 à 2 m worden teruggelegd.

De Deventer Monumentencommissie neemt kennis van het schetsontwerp en schrijft op 10 oktober 1961 akkoord te gaan met de restauratie van de laatgotische gevel. Maar in detail zijn er ernstige bezwaren en men betreurt het "dat door de geprojecteerde aanbouw tegen de onderste helft van de achtergevel de restauratie van de zeer goede gevel minder effect sorteert dan wij gaarne zouden zien".

Al op 17 oktober schrijft de architect in een brief op poten aan B en W dat de Rijkscommissie voor de Monumentenzorg de bebouwing van het terrein achter de zaal heeft goedgekeurd. Maar het restauratieplan van de gevel is niet akkoord, consolidatie heeft de voorkeur. B en W pakken door, het plan heeft de instemming van college en raad en het Oversticht moet nog maar eens advies geven met betrekking tot de restauratie van de gevel. Op 10 november is dit klaar en het college schrijft aan de Deventer Monumentencommissie dat het plan niet meer hoeft te worden gewijzigd. De raad gaat zonder hoofdelijke stemming akkoord.

Op 14 december 1962 dient het college het definitieve voorstel in bij de raad. "Daarna nog nader met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg gepleegd overleg heeft geleid tot totstandkoming van een nieuw restauratieplan met een 18e-eeuwse parterre en daarboven een laatgotische gevel, zijnde een voor Deventer kenmerkende vorm." Er zal in plaats van een betonvloer voor de eerste verdieping waar de jeugd leeszaal komt, een nieuwe houten vloerconstructie worden gemaakt. Natuurlijk moet het krediet nu worden verhoogd en wel naar Hfl. 1.296.400,- en er wordt een subsidie van Hfl. 144.150,- gevraagd voor restauratie van de gevels en de kap. De raad gaat op 21 december opnieuw zonder hoofdelijke stemming akkoord.

Archeologisch onderzoek

Voor zover ik heb kunnen nagaan is er nauwelijks onderzoek verricht. En dat terwijl het gebied achter de ziekenzaal daarvoor waarschijnlijk wel

toegankelijk was. De architect constateert dat de grond bij de bouw van de andere panden tussen de 15e en 17e eeuw al is verstoord doordat ze zijn onderkelderd. De betonvloer onder de nieuwbouw, die ongeveer op dezelfde diepte zal komen te liggen, zal berekend worden voor een zeer zware belasting. “Een fundering op betonpalen is, gezien de omgeving, niet wenselijk geacht.” Er wordt niet geheid en de nieuwe achterzaal wordt op staal aangelegd.

Reconstructie van het laatgotische pand

Bij opmeting blijken de zijmuren 66 cm dik te zijn. De zaal heeft een hoogte van 5.6 m en de nieuwe ramen krijgen dezelfde afmetingen als tevoren. Op de eerste verdieping worden natuurstenen kozijnen terug gerestaureerd, daarboven zijn de kozijnen nog authentiek evenals de oculi

De achtergevel voor en na de aanbouw (Particuliere collectie)

en de korbogen. De voorgevel wordt gereconstrueerd met ronde en overhoekse pinakels, gotische gevelornamenten. In de achtergevel bevinden zich op de begane grond dezelfde hoge ramen maar hier wordt de gevel geopend zodat de voormalige ziekenzaal en nieuwbouw een doorlopende ruimte vormen. De achtergevel blijft wel zichtbaar voor de opletende bezoeker.

In de rechter zijmuur van de voormalige ziekenzaal worden doorgangen gerealiseerd voor een in- en uitgang voor de bezoekers en een opening voor een balie. De oude kelder wordt verbonden met de nieuwe rijwieltelder. En zoals bij de planvorming al genoemd: de houten verdiepingvloer wordt geheel gereconstrueerd; ook worden op de verdiepingen nog enkele doorgangen gemaakt. Nergens op de tekeningen staan details van de zijmuren ingetekend, beide wanden zijn kennelijk gestuct.

Op 1 oktober 1964 wordt het nieuwe gebouw, de modernste bibliotheek van Nederland, officieel geopend door de staatssecretaris van OK&W drs. L.J.N. van Laar samen met de directrice mejuffrouw A. Timmenga en ir. G.D. Withagen van architectenbureau Knuttel.

Het vervolg

Inpandige verbouwingen houden het gebouw up to date, een muziekbibliotheek wordt geopend en de digitalisering verandert veel. In 2018 verhuist

De gevelwand in de Kleine Overstraat in 2023

de bibliotheek naar een eigentijds gebouw aan de Stromarkt. Een prijsvraag moet uitsluitsel geven over de herbestemming van de oude gebouwen. Er moet tenminste een museum in het gebouw worden gerealiseerd. De prijsvraag wordt gewonnen door VBN Vastgoed van Arjen Lagerweij met een ontwerp van architectenbureau I'M. Het pand wordt voortvarend onder handen genomen, waarbij zoveel mogelijk het oude casco aan de Kleine Overstraat bewaard blijft. Die reconstructie kan op veel waardering rekenen.

De toekomst

Al bijna vijfhonderd jaar speelt de voormalige ziekenzaal van het gasthuis een rol in de geschiedenis van de stad. De kelder, de begane grond van de panden aan de Brink en de eerste verdieping zullen worden ontwikkeld tot een museum: het moment voor bouwhistorisch onderzoek van het laatgotische pand! Gezien de relatie tussen kapel en ziekenzaal kan het haast niet anders dan dat er een verbinding moet hebben bestaan vanuit de linker zijmuur. En hoe zag de rechterkant van het gebouw eruit? Afbeeldingen na de sloop van de huizen met de nummers 70 en 71 heb ik niet gevonden. Dit is een pleidooi om te komen tot verwijdering van de stuclaag en natuurlijk een reconstructie van de achtergevel.

Hans Kaajan

boekbespreking

Paul Holthuis

De kleine man met het grote beginsel. Jan Stoffel (1851-1921) en de sociale kwestie

Zutphen 2023

ISBN: 9789464560329

Prijs: € 24,99

oms verschijnt er een boek dat niet rechtstreeks met het nog bestaande Deventer erfgoed in verband staat. De uitgever categoriseert de onderhavige publicatie als 'Geschiedenis'. De komst van de familie Stoffel naar Deventer, haar relatie met de verdwenen molens op de Noordenberg en de houthandel aan de IJssel, en de sporen die de familie naliet in de omgeving van de stad rechtvaardigen een bespreking in onze *Nieuwsbrief*.

De familie Stoffel

Grootvader Cornelis Pietersz. Stoffel, afkomstig uit de Zaanstreek, bouwt in 1805 in opdracht van G. Jacobson drie houtzaagmolens, wegens brandgevaar buiten de stad op de Noordenberg. Twee molens worden verwoest in 1813, de molen de Vriendschap verbrandt in 1870. Zoon Pieter neemt in 1841 een houtzaak over in de stad en in 1847 koopt hij de zaagmolen van de familie Kroonenburg. Hij is vooruitstrevend en installeert in 1868 de eerste stoommachine. Na de brand verhuist het bedrijf naar de Lagestraat. Het hout wordt aanvankelijk bewaard in de Buitengracht en naar de zagerij vervoerd via de

1951. Houthandel Stoffel gelegen aan de IJssel. Op de achtergrond het complex van Ankersmit (Beeldbank HCO)

1987. Familievilla aan de IJsselkade (Beeldbank HCO)

Pothoofdsluis tot 1903, wanneer de kolk bij de zagerij en omringend land worden gekocht en een haven met loswal wordt aangelegd.

Jan Stoffel

In de doopsgezinde familie, maatschappelijk betrokken en belezen, gaat zoon Jan, geboren op 28 december 1851, enkele jaren naar de in 1864 gestichte HBS aan de Grote Poot. Hij wordt goed voorbereid op het werk voor de firma. Hij legt contacten in Zweden en Finland waar hij moderne houtzaagtechnieken bestudeert en treedt toe tot de vennootschap in 1876. Zoals de subtitel suggereert gaat het in dit boek vooral over zijn maatschappelijke betrokkenheid. Samen met Derk Roelfs Mansholt (vader van de bekende Sicco) maakt hij zich sterk voor een nieuwe politiek van landnationalisatie waarbij niet de grootgrondbezitters maar de gebruikers van de grond maatgevend zijn. Zijn werk voor de firma combineert hij in toenemende mate met het bestuderen en vertalen van publicaties over het gebruik van land en met het geven van lezingen. Hij is kort lid van de Tweede Kamer. Op 24 april 1921 overlijdt hij, mentaal en fysiek verzwakt.

Het ingewikkelde leven van deze man wordt door Paul Holthuis helder geanalyseerd. Jan Stoffel was een liberaal met oog voor de slechte omstandigheden van de arbeidersklasse. Hij leefde in een snel veranderende wereld met ingrijpende grondwetswijzigingen en uitbreiding van het kiesrecht. Hij was ervan overtuigd dat vrijhandel tot vrede zou leiden. De moeilijke periode tijdens de Eerste Wereldoorlog, ook voor het bedrijf, had zijn weerslag op zijn mentale gezondheid.

Nagelaten sporen in en rond Deventer

Het bedrijf is gesitueerd ten noorden van de spoorbrug. De villa van de familie staat nu aan de IJsselkade, maar stond voor de beëindiging van het bedrijf aan de rand van het fabrieksterrein. De houthandel verdween uit Deventer aan het eind van de jaren vijftig na enkele fusierondes, de bedrijfspannen werden gesloopt en de haven gedempt. Het monument aan de IJsselkade herinnert aan de industriële activiteiten.

De Scandinavische bouwstijlen hebben indruk gemaakt op Jan Stoffel. In 1908 is de firma betrokken bij de bouw van het houten Noorse huis voor oud-burgemeester Van Marle op landgoed het Schol. Dit meer dan honderd jaar oude pand is

daar nog te bewonderen. Bijzonder is de bemoeienis van de familie met de ontwikkeling van Park Braband in Schalkhaar. In 1890 ontwikkelden vier broers Stoffel een ambitieus onroerend-goedproject. "In het Park, op 20 minuten afstands van Deventer, groot 16 bunders, worden percelen van tenminste 1000 vierkante meter voor 44 villa's" aangeboden. Leonard A. Springer wordt de opdracht voor de aanleg van het park gegund. De tegenstelling tussen wat Jan al jaren propageert met betrekking tot de nationalisatie van grond en de werkelijkheid van zijn optreden als projectontwikkelaar kan niet groter zijn!

In het boek worden meer contradicties beschreven tussen enerzijds het aanhangen van het liberalisme en anderzijds het optreden als een echte bovenbaas. Het is dan ook een fascinerende sociale geschiedenis!

Hans Kaajan

Boom en Zaag, Jan Slijkhuis (1987), IJsselkade

Praamstra
boekhandel

Lange Bisschopstraat 1 Deventer

openingstijden

ma	12-18
di	9.30-18
wo	9.30-18
do	9.30-21
vrij	9.30-18
za	9.30-18
zo	12-17

www.boekhandelpraamstra.nl

Wilt u ons steunen?

Word donateur. U steunt daarmee onze inspanningen om het gebouwde culturele erfgoed binnen de stad Deventer te behouden. U kunt zich per brief of per e-mail aanmelden bij het redactieadres of bij het secretariaat (zie rechterkolom).

De *Nieuwsbrief Oud Deventer* wordt toegezonden aan beleidsmakers, ambtenaren en donateurs van de SOD.

Penningmeester

Donaties kunnen worden overgemaakt op rekening NL 65 ABNA 063.16.63.002 t.n.v. Penningmeester Stichting Oud Deventer.

Secretariaat SOD

Ida Jager
Hoefslag 1
7213 BV Gorssel
Telefoon 06-533 177 87
E-mail: secretariaat@oud-deventer.nl

Redactieadres

Ria de Oude-de Wolf
Schimmelpennincksingel 28
7431 ZM Diepenveen

Bezoek onze website

Breng een bezoek aan de vernieuwde website van de Stichting Oud Deventer!
www.oud-deventer.nl
Onder het kopje 'bestuurszaken' vindt u ons privacybeleid.

Advertentie

Corps 9 geeft graag mooi verzorgde boeken uit. Over het algemeen zijn dit boeken die betrekking hebben op de historie van Deventer. Heeft u een mooi onderwerp en wilt u publiceren? Neem contact op met Pieter Ellens, telefoon 06 - 428 221 36

www.corps9.nl

Colofon

De Stichting Oud Deventer komt al vanaf 1948 op voor het behoud van gebouwd erfgoed binnen de gemeente Deventer, van panden met een historische en culturele waarde. We gaan in gesprek met het gemeentebestuur wanneer deze monumenten in het geding dreigen te komen. Daarnaast publiceren wij over gebouwen en ensembles om bij voorbaat de aandacht op hun waarde te vestigen. Deze *Nieuwsbrief* verschijnt sinds 1996 tweemaal per jaar, en wordt verspreid onder onze donateurs. Andere belangstellenden kunnen, zolang de voorraad strekt, een gratis exemplaar vinden bij de Athenaeumbibliotheek en de boekhandels Praamstra en Broekhuis. Voor de inhoud van de artikelen van redactieleden is de redactie als geheel verantwoordelijk.

Redactie Hans Kaajan, Ria de Oude-de Wolf
Fotografie De foto's zijn gemaakt door de redactie, tenzij anders vermeld.
Vormgeving Allison grafische vormgeving, Deventer
Druk Ovimex, Deventer

ISSN 1872-7735

